

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГАЛИЦЬКИЙ КОЛЕДЖ ІМЕНІ В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА
ЮРИДИЧНЕ ВІДДІЛЕННЯ**

Кафедра права

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни

Кримінальне право України (особлива частина)

на тему:

Кримінальна відповідальність за терористичний акт

Виконав:

студент групи Пб-11

Черняк Роман

Науковий керівник:

к.ю.н. Томчук І.О.

Тернопіль, 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ ТЕРОРИЗМУ	5
РОЗДІЛ 2. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНА СТАТТЕЮ 258 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ	9
2.1. Об’єктивні ознаки складу злочину терористичний акт	9
2.2. Суб’єктивні ознаки складу злочину терористичний акт.....	11
2.3. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за діяння, передбачене статтею 258 Кримінального кодексу України.....	13
2.4. Проблемні питання кваліфікації терористичного акту	14
РОЗДІЛ 3. ВІДМЕЖУВАННЯ ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ ВІД СУМІЖНИХ ЗЛОЧИНІВ	17
РОЗДІЛ 4. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ У ЗАКОНОДОВСТВІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	24
ВИСНОВОК.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	32

ВСТУП

Актуальність теми полягає в тому, що громадська безпека є одним з найважливіших завдань держави. У разі вчинення дій, передбачених статтею 258 Кримінального кодексу України (далі – КК України), суспільству завдається фізична, моральна й матеріальна шкода, яка тягне за собою тяжкі наслідки для людини та функціональності держави.

У сьогоденних подіях в Україні постає проблема тероризму, відповідно до офіційних даних Офісу Генпрокурора фіксується зменшення кількості терористичних актів, в Глобальному індексі тероризму Україна займає 24 місце, попри всі покращення боротьби з тероризму та зменшення проваджень за статтею терористичний акт, залишаємося в статусі високого ризику.

Особливості кримінальної відповідальності за здійснення терористичного акту досліджували у своїх працях такі відомі українські та зарубіжні науковці, як Ємельянов В. П., Петриченко О. П., Нестеренко Ю. Н., Вознюк А. А., Скуба Г. В., Семенишин М. О., Хаваніц О. В., Камінська Н. В., Форос А. В., Іваненко В. О. та ін. Недослідженими на сьогоднішній день є проблеми кримінально-правової кваліфікації та інформаційно-психологічні аспекти тероризму, як новий вид глобальної війни.

Метою даної роботи є з'ясування ознак, особливостей змісту терористичного акту, дослідження кримінально законодавства України та зарубіжних країн у цій сфері, проблемних питань кваліфікації даного злочину, а також внесення ряду змін до норми КК України, яка передбачає відповідальність за такі діяння.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини які виникаю у зв'язку з кримінальною відповідальністю за вчинення терористичного акту.

Предметом дослідження виступають норми Кримінального кодексу України, кримінального законодавства зарубіжних країн та інших нормативно-правових актів,

в яких містяться положення щодо встановлення кримінальної відповідальності за здійснення терористичного акту.

Завданням курсової роботи є:

- визначити поняття та класифікацію видів тероризму;
- проаналізувати кримінально-правову характеристику складу злочину;
- відмежувати терористичний акт від суміжних злочинів;
- визначити відповідальності за вчинений злочин за законодавством

зарубіжних країн.

Методами дослідження курсової роботи є описовий, порівняльний, узагальнений, системний також аналізу та синтезу.

Структура роботи вступ, чотири розділи, висновки, список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ ТЕРОРИЗМУ

В сучасному світі тероризм розглядається як загально безпечне явище. Воно проявляється різними способами, які посягають на суспільні відносини та громадську безпеку, що охороняються законом.

Вказаний злочин бере свій початок ще в далекі часи сучасної цивілізації. Праобраз тероризму називали, як кровну помсту. Даний злочин прослідковується в усіх історичних формах розвитку суспільства. Наприклад, тероризм Середньовіччя, Епохи Відродження, Російської Імперії за часів правління на сучасній території України, Велика Французька революція, як елементи терористичного насильства на того часній ниві тероризму.

Однозначного поняття тероризму немає, оскільки спеціалістами дано понад 200 його визначень, яке зумовлено надзвичайною складністю даного злочину. Тому, це викликає труднощі у конкретному виробленні загального поняття та відмінних ознак.

В своїй праці В. П. Ємельянов виділяє такі ознаки: «1) Вчинення загально небезпечних (саме загально небезпечних, а не будь-яких суспільно небезпечних) діянь або погроза такими діями, що породжує загальну небезпеку; 2) публічний характер виконання з розрахунком на широкий резонанс; 3) навмисне створення стану страху, напруженості, спрямованого на залякування населення; 4) застосування насильства відносно одних осіб (невинних жертв) або майна з метою спонукання до певної поведінки інших осіб (суб'єктів впливу), від яких залежить прийняття вигідних для терористів рішень (органи державної влади, місцевого самоврядування, міжнародні організації, певні фізичні та юридичні особи)» [1, с.234]. Тому, саме ця сукупність у своєму взаємозв'язку характеризує терористичний акт, як злочин.

Істотна складність злочину, його різноманіття форм, призводять до визначення класифікації тероризму на:

- політичний тероризм;
- націоналістичний тероризм;
- релігійний тероризм;
- кримінальний тероризм.

1) Під політичним тероризмом слід розуміти, як застосування насильства проти цивільного населення для управління та впливу на органи державної влади з певною метою.

Даний вид класифікації в його сучасній формі – це продовження історичного розвитку, коли до тероризму не підходять, як до злочину, а крайнього засобу досягнення певної політичної мети в період нестабільності в самій державі. За своєю природою тероризм - це боротьба за владу та її збереження, тобто виступає, як панування одної великої групи людей над всіма іншими.

В більшості своїх випадків політичний тероризм спрямований на зміну політичного чи економічного ладу в країні, яке є причиною соціально-політичного конфлікту.

Отже, політичний тероризм потрібно кваліфікувати, як систему використання крайнього насильства або загрози такого застосування для досягнення певних політичних цілей [2, с.431].

2) Під націоналістичним тероризмом слід розуміти, як перевагу однієї нації над іншою всередині країни за етнічною ознакою, яка характеризується спеціальною метою: створення власної моноетнічної держави будь-яким методом. Найменш поширений та досліджений науковцями кваліфікаційний вид злочину.

3) Під релігійним тероризмом слід розуміти, як найбільш популярний та небезпечний вид тероризму. Оскільки в собі він поєднує фанатизм, екстремізм, релігійний фундаменталізм та етнічний сепаратизм, які ще донедавна були окремими

видами тероризму, а у сьогоднішні такі, які повністю перемістилися суто в релігійну площину.

Вперше поняття «релігійний тероризм» на міжнародному рівні було відмежовано від загального терміну на Міжнародній конференції, яка відбулась у січні 1998 року в Франції. Зокрема, цей вид визначили як форму насильства над людьми будь-якого віросповідання.

Досліджуючи фактори зазначеного явища О. Є. Раєвський дійшов висновку: «що терористи за релігійними переконаннями є найбільш небезпечними, оскільки вважають, що їхні дії, зокрема найагресивніші, корисні для суспільства, а жертви виправдані, якщо діяти заради їх ідей» [3, с.968].

4) Під кримінальним тероризмом слід розуміти, як явище вже не нове, тому в його визначенні зазначають, що це застосування насильства чи погрози такого застосування або інші загально небезпечні дії вчинені особою чи групою осіб, які прагнуть досягти у власних інтересах змін, щодо об'єкта підприємницької діяльності. Тому, в свою чергу вони здійснюються певними способами а саме:

- вбивством;
- захопленням заручника;
- ведення інформаційної війни;
- блокування об'єктів впливу.

Також слід наголосити, ще на двох видах таких, як технологічний та хімічний тероризм у зв'язку з розвитком технологій та вільним доступом до хімічних речовин.

5) Під технологічним тероризмом слід розуміти, як загально небезпечне явище, оскільки воно поєднує дві групи злочинів, а саме:

- це дії терористичного характеру із застосуванням технічних засобів, таких, як біологічний, хімічний, ядерний та радіаційний;
- це дії, проти небезпечних об'єктів та об'єктів життєзабезпечення, руйнація яких призводить до тяжких наслідків.

Характерною особливістю є масштабність, що супроводжується масовою загибеллю населення, великого обсягу матеріальних збитків, так і забруднення території [4, с.68].

б) Під хімічним тероризмом слід розуміти, як нову загрозу безпеці людства, що визначається застосуванням хімічних агентів тобто отруйних речовини, насамперед це є хімічні сполуки які здатні проникати в різні споруди та уражати людей протягом тривалого часу, у зв'язку з масштабною уражальною дією безпосередньо після застосування хімічної зброї, яка може поширюватися на значну відстань.

Хімічна зброя є найбільш привабливо, оскільки вона є доступною і легальною у придбанні компонентів хімічної зброї також цілком таємного перевезення до місця вчинення теракту та висока уражальна здатність. Відносна доступність до токсичних речовин, його дія, різноманіття варіантів, проблематичність виявлення – це все і привертає увагу терористів до хімічної зброї [5, с.16].

Потрібно зауважити, що ці види тероризму носять умовний характер в українському законодавстві, через те, що будь-який вид тероризму буде кваліфікуватися за ст. 258 КК України, в якій передбачено відповідальність за вчинення терористичного акту, а не самого тероризму. Такий поділ зроблено виключно на кримінальному рівні.

Крім того, тероризм класифікують на внутрішній та міжнародний. Внутрішній, тобто тероризм як вчиняється на конкретній території своєї ж держави, а міжнародний як таємний тероризм між державами у вчиненні насильства та терористичних актів.

З вищевикладеного стає зрозуміло, що тероризм є надзвичайно складним явищем, тому необхідно розглянути склад злочину тероризму, а саме його об'єктивні та суб'єктивні ознаки.

РОЗДІЛ 2. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНА СТАТТЕЮ 258 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

2.1. Об'єктивні ознаки складу злочину терористичний акт

Об'єктом у теорії кримінального права є суспільні відносини на які посягає злочин. Зокрема у ст. 3 Конституції України, йдеться: «права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [6].

Родовим, основним та безпосереднім об'єктом злочину є громадська безпека. Взагалі, він є багатооб'єктним злочином оскільки посягає на життя, здоров'я, власність, права громадян, що виступають додатковим об'єктом. Під ним розуміють конкретні суспільні відносини, які охороняються кримінальним законом, також необхідно зазначити, що тероризм наносить шкоду державі, а саме безпеці держави. Отже, з вище наведеного тероризм посягає не тільки на громадську безпеку, але і на державу в цілому [7, с.124].

З подіями на Сході нашої країни, де безпосередньо вчиняються терористичні акти з загрозою національній безпеці України та суспільному спокою за даними Офісу Генерального прокурора найбільше фіксуються прояви тероризму саме на окупованих територіях. Тому слід розглянути об'єктивну сторону злочину.

Об'єктивна сторона, передбачена ч. 1 ст. 258 КК України, яка в свою чергу характеризується певними ознаками, як саме діяння, наслідки, причинний зв'язок між ними, так і місцем, часом, способом та засобом вчинення злочину. Попович О. С. в своїй праці зазначає: «Об'єктивна сторона – це зовнішній вияв терористичного акту без обставин, що обтяжують кримінальну відповідальність, тобто те, що

відбувається в реальному світі» [8, с.145]. Отже, за ч. 1 ст. 258 КК України, потрібно зазначити, що об'єктивна сторона характеризується, насамперед самим діянням.

Законодавець у диспозиції зазначає типові, визначальні об'єктивні ознаки даного злочину в якому йдеться: «застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, а також погроза вчинення таких дій» [1].

Науковці визначають, що об'єктивна сторона характеризується двома формами: 1) застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу або інших дій, які створюють небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків; 2) погроза вчинення таких дій.

Під застосуванням зброї слід розуміти використання її властивостей проти життя, здоров'я, майна чи довкілля. До інших дій, які безпосередньо створюють небезпеку можуть бути віднесені: затоплення, обвали, застосування отруйних речовин, зруйнування будівель, доріг, засобів зв'язку, пошкодження різного роду об'єктів. Для того щоб злочин був закінчений досить вчинення будь-якої із зазначеної дії.

Важливо зауважити, що погроза вчинення зазначених суспільно-небезпечних дій таких, як доведення до відома органів державної влади чи місцевого самоврядування, службових, юридичних та фізичних осіб, яка може бути виражена публічно, відкрито, безпосередньо, анонімно, так і опосередковано або усно чи письмово вчинити зазначені дії також тягне за собою кримінальну відповідальність.

Оскільки даний злочин є надзвичайно поширеним та об'ємним до ст. 258 КК України, законодавець додав низку статей, що прямо перетинаються з самим терористичним актом, такі статті як:

- 1) втягнення у вчинення терористичного акту;
- 2) публічні заклики до вчинення терористичного акту;
- 3) створення терористичної групи чи терористичної організації

- 4) сприяння вчиненню терористичного акту;
- 5) фінансування тероризму [1].

Попович О. С. характеризує об'єктивну сторону наявності: «альтернативних діянь у формі дій: застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій; наслідків кожного з цих діянь (дій) у вигляді створеної небезпеки для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків; причинного зв'язку між зазначеними діями та наслідками» [8, с.146].

Отже, обов'язковою ознакою об'єктивної сторони терористичного акту є причинний зв'язок між діями та наслідками, а також спосіб вчинення даного злочину.

2.2. Суб'єктивні ознаки складу злочину терористичний акт

Суб'єт злочину – це особа, яка вчинила злочин. М. В. Семикін зазначає: «кримінальний закон наділяє суб'єкта злочину наступними трьома взаємопов'язаними ознаками: 1) фізична особа; 2) осудна особа; 3) особа, яка досягла віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність» [9, с.196].

Відповідно ст. 258 КК України суб'єктом може бути будь-яка фізична осудна особа, яка досягла 14-річного віку. Слід зауважити, що в окремо передбачених статтях КК України терористичних злочинів, має місце тільки склад терористичного акту, передбачений в ст. 258 КК України, в яких суб'єктом злочинів передбачених ст. 258-1 – 258-5 КК України, є фізично осудна особа, якій до вчинення злочину виповнилося шістнадцять років [1].

Обґрунтована формула осудності включає юридичний критерій, як сукупність інтелектуального та вольового критерію. Неповнолітня особа, яка вчиняє злочин у випадку відставання в психічному розвитку не може визнаватися осудною, тому що вона не здатна оцінювати і керувати своїми діями.

У своїй праці М. В. Семикін зазначає що: «навряд чи можна вважати виправданим і встановлення з 14-річного віку кримінальної відповідальності за терористичний акт, оскільки в цьому віці особа далеко не завжди здатна усвідомлювати це діяння в усій його складності, багатооб'єктності та цільовій ієрархічності, тому вбачається доцільним сконцентрувати всі склади терористичних злочинів в окремому розділі Особливої частини КК України, що забезпечить однаковий підхід і при визначенні суб'єкта терористичних злочинів» [9, с.200].

З суб'єктивної сторони терористичний акт вчиняється лише з прямим умислом тобто особа усвідомлювала суспільну небезпечність вчинених нею дій, а також різновидом мети. Суб'єктивна сторона характеризується спеціальною метою, яка визначена в ч. 1. ст. 258 КК України, а саме:

- 1) порушення громадської безпеки та залякування населення;
- 2) провокація воєнного конфлікту;
- 3) вплив на органи державної влади чи органів місцевого самоврядування, службовими особами, юридичними особами, об'єднання громадян на прийняття ними рішень чи вчинення або невчинення певних дій;
- 4) привернення громадськості до певних релігійних, політичних чи інших поглядів терориста [1].

Прямий умисел характеризується ставленням особи до вчиненого нею злочину. Попович О. С. в своїй праці обґрунтувала: «інтелектуальна ознака прямого умислу при вчиненні такого діяння віддзеркалює також усвідомлення обраного особою способу, який забезпечує: а) загальнонебезпечність вчинюваних дій («змішаної» бездіяльності як перспективи удосконалення КК), що викликають страх, жах і в цілому створюють стан загрози ураження охоронюваного об'єкта злочину (при створенні загрози настання тяжких наслідків або при погрозі вчинення таких дій) або його безпосереднє ураження (при вчиненні реального не інформаційного або не інформаційно-фізичного діяння); б) передбачення проміжного результату – впливу

на суспільство або окрему його соціальну групу таким чином, щоб залякати їх, а далі отримання кінцевого результату відповідно до поставленої мети» [11, с.13].

Отже, важливою ознакою суб'єктивної сторони терористичного акту є мета, під якою слід розуміти бажаний результат якого прагне суб'єкт злочину.

2.3. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за діяння, передбачене статтею 258 Кримінального кодексу України

Кримінальним кодексом передбачено доволі суворі заходи відповідальності за терористичну діяльність, а також кримінально-правове заохочення, що полягають у звільненні особи за участь у терористичній організації або терористичній групі чи фінансування терористичної діяльності, за умов виконання певних дій.

Згідно з ч. 2 ст. 258-3 КК України законодавець зазначає: «звільняється від кримінальної відповідальності за діяння особа, крім організатора і керівника терористичної групи чи терористичної організації, яка добровільно повідомила правоохоронний орган про відповідну терористичну діяльність, сприяла її припиненню або розкриттю злочинів, вчинених у зв'язку із створенням або діяльністю такої групи чи організації, якщо в її діях немає складу іншого злочину» [2].

Згідно з ч. 4 ст. 258-5 КК України законодавець прописує: «особа, крім організатора або керівника терористичної групи (організації), звільняється від кримінальної відповідальності за дії, якщо вона добровільно до притягнення до кримінальної відповідальності повідомила про відповідну терористичну діяльність або іншим чином сприяла її припиненню або запобіганню злочину, який вона фінансувала або вчиненню якого сприяла за умови, що в її діях немає складу іншого злочину» [2].

У кримінальному законодавстві України немає заохочувального припису, щодо звільнення від кримінальної відповідальності за терористичний акт. Тому це

істотна недоліка чинного законодавства, оскільки на практиці терористичний акт вчиняється одною особою, для цього не обов'язково створювати злочинну організацію або фінансування особи, яка виконуватиме акт тероризму.

2.4. Проблемні питання кваліфікації терористичного акту

У світі на даний момент є досить багато проблем. Серед них виокремлюється і питання тероризму. Ще декілька років тому ми навіть не могли подумати, що подібні діяння так тісно будуть пов'язані із ситуацією в нашій країні. На жаль, сучасна обстановка в державі, а саме на сході, змушує все активніше звертати увагу на особливості кваліфікації тероризму як одного із найбільш небезпечних кримінально караних діянь. Не можна не погодитись із думкою К. В. Юртаєвої, яка пише, що у сучасних умовах існування збройного конфлікту на території України та проведення антитерористичної операції на території Луганської та Донецької областей особливої актуальності набула кваліфікація злочинних проявів, що мають місце в цих регіонах [1, с.201].

Як відзначає В. П. Ємельянов, сучасний тероризм - це складне, багатовимірне та багаторівневе явище дійсності, що посягає на різні сфери життєдіяльності людей різноманітними способами. При цьому найбільш небезпечним з усіх видів терористичних діянь є терористичний акт, ознаки якого передбачені у ст. 258 КК України. Але вже при суто зовнішньому сприйнятті цього складу злочину звертає на себе увагу його очевидна недосконалість, громіздкість і перевантаженість зайвою інформацією, яка має характер деталізації, що ускладнює як застосування цього складу злочину при кваліфікації терористичних діянь у слідчо-судовій практиці, так і відмежування складу терористичного акту від суміжних складів злочинів [2, с.285].

На визначенні тероризму зупинятися не варто, адже це питання було досить детально досліджене іншими науковцями. В першу Співдружність наук: архітектура, економіка, право матеріали V студентського наукового симпозіуму, в першу чергу

хотілося б звернути увагу на деякі особливості кваліфікації діяння. Особливим являється об'єкт цього діяння. Не можна не погодитись із думкою С. Я Казанцева про те, що терористичні акти характеризуються багатооб'єктністю: спрямованістю проти основ національної безпеки, миру, безпеки людства і міжнародного правопорядку, життя і здоров'я особи, громадської безпеки, власності, довкілля тощо. Суттєвою для характеристики терористичних актів є ознака двоїстого характеру об'єкта посягання, що, як вважає цілий ряд дослідників, дозволить чітко диференціювати соціально-політичні і правові оцінки проявів дійсно терористичних та схожих з ними за об'єктивною стороною загальнокримінальних складів злочинів: як безпосередні об'єкти дій терористів (об'єкти безпосереднього, психофізичного впливу) виступають життя, здоров'я осіб, їх свобода, матеріальні об'єкти (будівлі, споруди, приміщення адміністративних, громадських, господарських організацій, особисте майно громадян, предмети, що матеріально втілюють культурно-історичні і духовні цінності народу, суспільно небезпечні чи життєво важливі для суспільства в цілому тощо), як кінцеві (об'єкти підриву і послаблення) - внутрішня безпека (державний лад, правопорядок, конституційний лад та його елементи однієї держави чи групи держав: порядок управління, політичний устрій, громадські інститути, територіальна цілісність, економічна міць держави тощо) і зовнішня безпека (суверенітет, нормальні відносини із зарубіжними державами) [3, с. 46].

Більш того, варто враховувати і те, що дане діяння має особливу об'єктивну сторону. Притримуючись думки А. В Фороса, слід сказати, що об'єктивної сторони терористичного акту насамперед слід віднести вчинення дій чи погрозу їх учинити які призводять до порушення громадської безпеки, виникнення небезпеки загибелі людей та інших суспільно-небезпечних наслідків. Об'єктивна сторона охоплює не всі загально небезпечні дії, а лише ті, що відбуваються відкрито, демонстративно і пов'язані зі створенням побічного впливу на населення, соціальні групи, державні органи, юридичних осіб тощо [4, с.178].

Співдружність наук: архітектура, економіка, право матеріали V студентського наукового симпозіуму, Е. В. Стрельцов пише, що склад злочину, передбаченого ч. 1 ст. 258 КК, - формальний, тобто злочин вважається закінченим з моменту вчинення вищевказаних дій. Склад злочину, передбаченого ч. 2 ст. 258 КК України, в залежності від кваліфікуючої ознаки, може бути як формальним, так і матеріальним, а по ч. 3 - склад злочину є матеріальним, тобто настає з моменту закінчення вказаних наслідків [5, с.301]. І це є ще одним суттєвим нюансом у кваліфікації. І. Гармашов звертає увагу на те, що обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони терористичного акту є спеціальна мета. Згідно ст. 258 КК України метою терористичного акту є: порушення громадської безпеки, залякування населення, провокація військового конфлікту, міжнародного ускладнення, вплив на прийняття рішень органами державної влади, місцевого самоврядування, службовими особами, об'єднаннями громадян, а також з метою притягнення уваги громадськості до визначених політичних, релігійних та інших поглядів винного. Отже, українське законодавство розглядає тероризм як злочин, який вчинюється в політичних цілях [6, с.22].

Отже, у сучасних умовах важливим є правильне застосування норм законодавства з метою припинення актів тероризму. Проблемних питань, пов'язаних із тероризмом досить багато, і всі вони потребують детального дослідження з метою винесення судами правосудних рішень.

РОЗДІЛ 3. ВІДМЕЖУВАННЯ ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ ВІД СУМІЖНИХ ЗЛОЧИНІВ

З усіх численних ознак, що характеризують терористичний акт, у спеціальній літературі останнім часом виділяють такі:

- 1) вчинення загально небезпечного діяння або погроза таких дій, що породжують загальну небезпеку;
- 2) публічний характер злочину на широкий резонанс;
- 3) навмисне створюваний стан страху та напруги, спрямованого на залякування населення;
- 4) застосування насильства щодо певних осіб (невинних жертв) або майна з метою спонукання до певної поведінки інших осіб (суб'єктів впливу), від яких залежить прийняття вигідних для терористів рішень.

Саме їх сукупність взаємозв'язку та взаємообумовленості характеризує терористичний акт як злочин, що вчиняється у реальній дійсності. Відсутність у діянні будь-якої з указаних ознак свідчить про відсутність самого терористичного акту. Тому терористичний акт відрізняється від суміжних злочинів, які можуть містити будь-які з цих ознак, але не всі в їх сукупності. Найбільш схожим злочином із терористичним актом злочином є диверсія. Отже, виникає необхідність в їх детальному відмежуванні. Основні відмінності полягають у такому: по-перше, якщо диверсія об'єктивно виражається лише у вчиненні вибухів, підпалів та інших загально небезпечних дій, то терористичний акт подібними діями не вичерпується й може виражатися також у погрозі такими; по-друге, якщо при вчиненні диверсії дії винних спрямовані саме на заподіяння якоїсь шкоди, то при вчиненні терористичного акту – на залякування населення, створювати та підтримувати обстановку страху; по-третє, метою диверсії послаблення держави і підірвати економічну безпеку й обороноздатність, тоді як метою терористичних актів є вплив або прийняття будь-яких рішень чи відмовитися від них; по-четверте, диверсанти

діють таємно і не афішують свою діяльність, тоді як терористи зазвичай діють публічно та відкрито із висуненням власних вимог [12, с.235].

Питання взаємозв'язку між тероризмом і піратством зазвичай піднімається перед дослідниками, які вивчають морську безпеку, але їх наукова робота або взагалі не розрізняє ці злочини, або має другорядні цілі. Зокрема, С.О. Допілка бачить різницю між тероризмом та піратством лише тоді, коли перший призначений для політичних цілей, а другий - з особистих причин. Моджорян (Л.А. Моджорян) вважає, що, загалом кажучи, поняття морського тероризму слід включати в концепцію піратства, оскільки він вважає, що між ними немає принципової різниці, він зазначив, що ці дії підривають «волю моря і загрожує безпеці на морі», і характеризується на сам перед «залякуванням, тобто поведінкою злочинця, спрямованою на терор, який паралізує жертву нападу». [12, с.236].

Однак тероризм не лише політично вмотивований. Тому це не політичний акт, а злочинний акт. Що стосується жертв нападів залякування, то якщо вони для піратів, є центром процесу залякування, а для терористів це проміжний етап і не спрямований на жертв нападу. Одночасне залякування здійснюється на двох рівнях: по-перше, залякування населення (макрорівень), по-друге, залякування третіх осіб, які зацікавлені в безпеці жертв нападу (мікрорівень). Більш детальне розмежування терористичного акту і піратства полягає у такому: якщо при вчиненні піратства винні особи завжди безпосередньо зустрічаються з потерпілими, то при вчиненні терористичного акту потерпілі (безвинні жертви), як правило, дистанційно від винних. Якщо метою піратства є заволодіння судном, а також людьми та майном, що перебувають на судні, то метою терористів є спонукання до певних рішень; Якщо пірат безпосередньо досягає своєї мети власними діями під час нападу на жертву, реалізація терористичної мети завжди пов'язана з поведінкою третьої сторони [12, с.236-237].

Досліджуючи проблему піратства, І. І. Карпець ставить запитання: чи правомірно вважати піратством бомбардування й обстріл? І далі дає таку відповідь:

"Традиційна концепція піратства пов'язана із захопленням людей, майна тощо, тобто здобутком прибутку. Чого" пірат "досягне, коли стрілятиме на кораблі або знищить корабель чи персонал під час нальоту? є лише одна схожість у піратстві: дія відбувається у відкритому морі. На цьому подібність закінчується. Традиційно така поведінка називається піратством, але видно, що в цьому випадку існують різні кваліфікації, і злочинці, які знищують судна та людей на кораблі внаслідок нальотів більше схожа на поведінку терористів». Погоджуючись з І. І. Карпечем, що такі дії не є піратством, одночасно неможливо погодитися з тим, що вони подібні з діями терористів. Для терористів будь-яка жорстока поведінка має особливе значення, оскільки вони не мають наміру «оприлюднити» свою дію та чинити психологічний тиск на громадськість та основний склад сил, тому вони «просто так» нічого не роблять [12, с.237-238].

Отже, злочинець, який знищує корабель та його екіпаж повітряними нальотом або іншими методами, які не вимагають матеріальної чи іншої вигоди, а також не прагнуть прийняття будь-якого рішення, якщо це здійснюється військовими певної країни, то злочинні акти агресії класифікуються як бандитизм, якщо їх вчинили особи чи солдати, які уникнули контролю влади.

Бандитизм відрізняється від терористичного акту за такими ознаками: при вчиненні бандитизму винні особи завжди безпосередньо діють проти тих осіб, за рахунок посягання на яких вони власними діями під час насильницьких дій досягають бажаного результату; метою бандитизму є напад на громадян та організації; виникає від дій банди стан страху в певному населеному пункті, то це відбувається постфактум, без будь-яких намірів членів банди створити його та використовувати для досягнення бажаних результатів. Від терористичного акту слід відрізняти також вчинення загально небезпечних дій на ґрунті хуліганських спонукань. Основною відмінністю тут є мотив та мета злочину. Як відомо, мотив хуліганства полягає в тому, що злочинець публічно протиставляє себе, свою поведінку щодо громадського порядку та суспільних інтересів, зневаги до інших,

свого цинізму, жорстокість, сміливості і бійок, а також бажання такої поведінки, тим самим глузуючи над беззахисними. У цій частині хуліганський мотив значною мірою схожий на терористичну тенденцію вчинення, але він відрізняється від терористичного акту тим, що характеризується специфічністю та визначеністю мотиву і властива певна легковажність або незначність. Несерйозність мотивів призводить до неоднозначності мети хуліганства, на цій підставі в літературі робиться певне поєднання мети та мотивів, оскільки метою хуліганства є здійснення цих дій у самому терористичному акті. Насильство не є самоціллю, а засобом викликати стан страху в суспільстві та досягти мети переконати ціль сил задовольнити інтереси терористів [12, с.239-240].

Зокрема, О.А. Івахненко звернув увагу на можливість використання вибухівки або вибухових пристроїв під час хуліганства, правильно заявивши, що ці вибухи були здійснені «просто так», «для хохми» і не мали іншої мети. Тобто якщо вибухові речовини або вибухові пристрої використовуються з хуліганських мотивів, діяння закінчується самим фактом вчинення вибуху, то при вчиненні вибухів терористами сам вибух є лише початковим етапом, веденням суспільства у стан страху та змусити державу, юридичних та фізичних осіб до певних вигідних дій та рішень, що приносять користь терористам. З урахуванням викладеного вважаємо за необхідне звернути увагу на ті суттєві недоліки, що мають місце у складі терористичного акту, передбаченого ст. 258 КК України [1].

Основний недолік даного складу злочину полягає в тому, що в ньому такі ознаки, як «залякування населення» і здійснення «впливу», передбачаються не у взаємозв'язку та взаємообумовленості, а в альтернативному порядку. За змістом цього складу злочину виходить, що є можливим тероризм із залякуванням населення, але без впливу на кого-небудь, так само як із впливом на кого-небудь, але без залякування населення. Така конструкція не відповідає дійсності та науковим уявленням про тероризм, виробленим сучасною наукою, згідно з якими без таких

властивостей, як залякування населення і вплив на будь-кого, тероризму бути не може.

Тому і в складі злочину, який установлює відповідальність за терористичний акт, залякування населення повинно передбачатися не як альтернативна, а як конструктивна, що зв'язує, ознака. Ігнорування цієї обставини призвело до того, що складом злочину, сформульованим у ст. 258 КК, охоплюються численні діяння, які повинні кваліфікуватися за іншими статтями КК, тобто цей склад став всеохоплюючим і всепоглинаючим настільки, що виникає запитання, а для чого тоді потрібен Кримінальний кодекс, якщо переважна більшість злочинів повністю підпадає під ознаки складу терористичного акту.

Зокрема, якщо згрупувати такі ознаки розглядуваного складу злочину, як «вчинення ... інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків ... з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій», то за відсутністю такої альтернативно передбаченої ознаки, як «залякування населення», під вказані ознаки терористичного акту повністю підпадають усі діяння з елементами примушування, протидії, перешкоджання, що кваліфікуються за іншими статтями КК, які передбачають відповідальність, наприклад, за вимагання, протидію законній підприємницькій діяльності, погрозу судді або працівнику правоохоронного органу, примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, тероризування в установах виконання покарань засуджених, погрозу або насильство щодо захисника тощо. Це, з одного боку. З іншого боку, якщо ознаки цього складу злочину, як «вчинення» інших дій, що загрожують життю чи здоров'ю людей або завдають значної матеріальної шкоди чи інших серйозних наслідків, «для залякування населення», то за відсутності таких дій, альтернативні ознаки, як здійснення «впливу» на когось, ознаки терористичних актів також включають багато діянь, які зазвичай класифікуються як хуліганство, різні загрози тощо відповідно до положень Кримінального закону [1].

Для того, щоб склад терористичних актів був точним, науково перевіреним і не конкурував з багатьма іншими видами злочинів, він повинен включати такі ознаки в неподільну єдність, з метою залякування населення та суб'єктів впливу. Крім того, необхідно усунути багато технічних недоліків у чинній редакції ст. 258 КК України.

Перш за все зайвою деталізацією є вказівка на мету «порушення громадської безпеки», оскільки ст. 258 КК міститься у розділі IX Особливої частини КК, що має назву «Злочини проти громадської безпеки». Із цього є цілком зрозумілим, що саме громадська безпека є об'єктом усіх злочинів, передбачених у цьому розділі [1].

Оскільки в жодному з інших складів злочинів, віднесених до зазначеного розділу КК, про мету порушення громадської безпеки ніяким чином не згадується, то який сенс у тому, щоб вказувати на неї у цьому складі злочину? До того ж вказівка в тексті статті про те, що об'єкт злочину є ще і його метою, по-перше, ніякого додаткового смислового навантаження не має, а, по-друге, має вигляд типової тавтології, бо це все одне й те саме, що диспозицію статті про відповідальність за вбивство сформулювати приблизно так: «умисне вбивство з метою позбавлення життя», а про відповідальність за крадіжку – «таємне викрадення чужого майна з метою посягання на власність». Також зайвою є вказівка на мету «провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення», оскільки ці обставини мають значення для терористів не як самоціль, а як засіб досягнення мети «впливу». Немає необхідності вказувати в якості мети терористичного акту «привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста)», оскільки будь-яке «привернення уваги» терористи роблять не заради нього самого, а для того, щоб вплинути на когось, хто може врахувати інтереси терористів [12, с.242-243]. Привернення уваги є лише одним з етапів здійснення впливу, а тому ця ознака не потребує виділення у самостійну ознаку розглядуваного складу злочину. Зайвими вважаємо і вказівку у диспозиції ст. 258 КК на наслідки, оскільки цілком зрозуміло, що такі діяння, як вибухи, підпали чи інші загально небезпечні дії, з неминучістю створюють небезпеку для життя чи здоров'я людини,

заподіяння значної матеріальної шкоди чи настання інших тяжких наслідків. Зайвою є й вказівка на застосування зброї, оскільки ця ознака має місце у багатьох інших складах злочинів і жодним чином не характеризує терористичне діяння як таке.

РОЗДІЛ 4. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ У ЗАКОНОДОВСТВІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Боротьба з терористичними актами є сучасним завданням для світової спільноти, держав, науковців і пересічних громадян. Терористичні акти реєструються в Україні та інших країнах у досить значній кількості зі зростаючими за кількісними показниками суспільно небезпечними наслідками. За даними поважних міжнародних інституцій, лише 34 країни не зазнають терористичних проявів, а Україна у 2017 р. посідає вже 17 сходинку за рівнем терористичного впливу серед усіх країн світу [13, с.181].

Терористичні акти та інша терористична діяльність стає глобальним і національним лихом, з яким слід боротися різними засобами: політичними, соціальними, економічними, гуманітарними та кримінально-правовими. У Кримінальному кодексі, прийнятому Верховною Радою України 5 квітня 2001 р. міститься ст. 258, яка передбачає кримінальну відповідальність за терористичний акт. У 2006 р. і 2010 р., виконуючи міжнародні зобов'язання, український парламент вносить зміни до цієї статті, фактично роз'єднуючи злочини, які були передбачені в різних частинах ст. 258 КК, і розміщуючи їх у самостійних нових статтях 258-1–258-5 КК в оновленій редакції.

Визнаючи позитивність такого кроку, зазначимо, що залишилися невирішеними для слідчо-судової практики багато питань. Ось чому наближення до наукового розв'язання наявних проблем щодо терористичного акту шляхом застосування порівняльно-правового підходу до вивчення та аналізу законодавства України та зарубіжних країн є актуальним.

Терористичні акти в багатьох країнах визнаються злочинами. При цьому спостерігаються різні підходи до термінологічного визначення терористичного акту та інших видів терористичних злочинів, їх місця в Особливій частині КК (у разі його

наявності). Обставини, що обтяжують кримінальну відповідальність за скоєння терористичний акту, викладені в частинах 2 і 3 статті 258 КК України. Показово, що:

(1) цей злочин український законодавець розташував у розділі IX «Злочини проти громадської безпеки» Особливої частини КК;

(2) з аналізу тексту ст. 258 КК випливає, що терористичний акт вчиняється виключно шляхом дії, тобто скоєння цього злочину не може відбуватися шляхом бездіяльності особи;

(3) погроза вчинення таких дій теж визнається терористичним актом;

(4) метою вчинення таких дій.

Розглянемо підходи, що застосовуються в кримінальному законодавстві зарубіжних країн щодо визначення поняття «терористичний акт» або схожих за змістом злочинів (порівняно з українським законодавством).

Так, у КК Республіки Польща 1997 р. у редакції станом на 1 січня 2016 р. злочини, пов'язані з терористичною діяльністю, розміщені в главі XXXII «Злочини проти публічного порядку» із використанням у ст. 255а терміна «злочин терористичного характеру». У названій статті міститься покарання за розповсюдження або публічне представлення матеріалу, що може сприяти вчиненню злочину терористичного характеру, з наміром, щоб такий злочин був вчинений. Визначення злочинів терористичного характеру в КК Республіки Польща відсутнє [14].

Про злочини терористичного характеру йдеться в § 2 і 4 ст. 258 згаданого КК. Причому в § 2 цієї статті мета вчинення злочину терористичного характеру виступає обставиною, що обтяжує кримінальну відповідальність за участь в організованій групі або об'єднанні, про що зазначено в § 1. Значно суворіше карається створення групи чи об'єднання, що мають на меті вчинення злочину терористичного характеру, а також керування такою групою чи об'єднанням. За такий злочин передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк, не коротший від 3 років.

Кримінальну відповідальність за низку терористичних злочинів передбачено в книзі II «Злочини та покарання» розділі XXII «Злочини проти публічного порядку» у главі VII «Про терористичні організації і групи та терористичні злочини» КК Королівства Іспанія [15], яка складається з частини 1 «Про терористичні організації і групи» (ст. 571) та частини 2 «Про терористичні злочини» (статті 572–580). У першій частині ст. 573 Іспанського кримінального кодексу визначає злочин тероризму, який визначає будь-який тяжкий злочин, який загрожує життю, особистій недоторканності, свободі, моральній цілісності, статевій свободі та цілісності, власності, природним ресурсам чи навколишньому середовищу або здоров'ю населення; пожежі; проти Корони; збройні напади, володіння, торгівля та зберігання зброї, боєприпасів та вибухових речовин, а також захоплення літаків, кораблів чи інших транспортних засобів для досягнення будь-якої мети з таких: – повалення конституційного ладу, припинення або тяжка дестабілізація функціонування політичних інститутів, економічних або соціальних структур держави або примушування публічної влади вчинити певну дію чи не вчиняти таку; – серйозне порушення громадського спокою; – серйозна дестабілізація функціонування міжнародної організації; – провокація стану страху серед населення або його частини [13, с.183].

Відповідно до частини другої статті 573 Іспанського КК терористичними також визначаються інформаційні злочини, згідно з статтями 197 та ч. 1 ст. 574 КК Іспанії передбачає, що зберігання зброї або боєприпасів, володіння або зберігання вибухонебезпечних, легкозаймистих, горючих або задушливих пристроїв або речовин, їх компонентів та промислових товарів підлягає позбавленню волі на строк від 8 до 15 років, транспортувати або доставляти ці предмети в будь-якій формі, з метою їх розміщення або використання для вчинення терористичних злочинів перелічених у ч. 1 ст. 573 КК України.

Згідно з ч. 2 ст. 574 КК Іспанії передбачає ті ж дії, вчинені з метою тероризму, стосовно ядерної, радіоактивної, хімічної або біологічної зброї, боєприпасів,

пристроїв або речовин підлягає позбавленню волі на строк від 10 до 20 років. Таке ж покарання передбачено у ч. 3 тієї ж статті за розробку, зберігання, транспортування чи інше сприяння утилізації радіоактивних випромінюючих ядерних речовин, пристроїв чи матеріалів для хімічної або біологічної зброї.

Відповідно до ч. 1 ст. 575 КК Іспанії особа, яка пройшла військову або бойову підготовку чи навчання, а також підготовку або навчання для розробки хімічної чи біологічної зброї та виготовлення вибухових, легкозаймистих, задушливих або інших небезпечних речовин карається строком від 2 до 5 років позбавлення волі [15].

Згідно з ч. 2 та 3 тієї ж статті КК Іспанії таке ж покарання передбачене за різного роду щодо підготовки до вчинення злочинів, передбачених ч. 1 ст. 575 КК Іспанії, зокрема за надання послуг зв'язку (в мережі Інтернет тощо), та для підготовки певних документів, якщо ці діяння вчинені умисно і навіть на території інших країн. У ст. 576 КК Іспанії передбачає, що будь-яка особа, прямо чи опосередковано використовує будь-які цінності чи товарів для сприяння терористичній діяльності (фінансування тероризму), покарання у вигляді позбавлення волі на строк від 5 до 10 років та штрафом у 3 – 5 його мінімальних розмірів. Якщо цінні речі або товари будуть передані, винним у терористичних злочинах, покарання може бути збільшено. За фінансування терористичної діяльності у ст. 576 КК Іспанії передбачає кримінальну відповідальність юридичних осіб у вигляді штрафу. Відповідно до ч. 1 ст. 577 КК Іспанії будь-яка співпраця з терористичними угрупованнями або організаціями, спрямована на вчинення терористичних злочинів карається позбавленням волі від 5 до 10 років.

Частина 3 кодексу передбачає, що особа, яка вчинила цей злочин, буде оштрафована за необережність. Згідно з ч. 1 ст. 578 КК Іспанії карається позбавленням волі на строк від 1 до 3 років публічне звеличення або виправдання злочинів, передбачених статтями 572–577 КК Іспанії, осіб, які їх вчинили, дискредитація, зневага або приниження жертв терористичних злочинів або членів їхніх сімей. Відповідно до ч. 1 ст. 579 КК Іспанії накладається штраф за

розповсюдження інформації та гасел для підбурювання інших до вчинення терористичних злочинів. Крім того, у ст. 579 передбачено, що можливе призначення додаткових покарань у вигляді позбавлення права займатися певною діяльністю щодо осіб, засуджених за терористичні злочини.

Про терористичні акти йдеться в главах I «Про тероризм» і II «Особливі положення» розділу II «Про тероризм» книги IV «Про злочини та проступки проти нації, держави та громадського спокою» КК Французької Республіки в редакції станом на 1 січня 2017 р. [16, с. 194–199]. Кодекс надає визначення терористичного акту, яким є будь-які злочинні дії, індивідуальні чи колективні, якщо вони здійснюються з метою порушити громадський порядок шляхом залякування чи терору, а саме [16]:

1. Умисне посягання на життя, умисне посягання на недоторканість особистості, викрадення та незаконне позбавлення волі, а також викрадення повітряного судна, корабля або будь-якого іншого транспортного засобу, визначеного книгою II даного кодексу;

2. Крадіжки, вимагання, знищення, пошкодження та псування, а також злочинні діяння у сфері інформатики, визначені книгою III даного кодексу;

3. Злочинні діяння по справах про бойові групи та розформовані рухи, визначені статтями з 431-13 по 431-17, та злочинні діяння, визначені ст. 434-6 та статтями з 441-2 по 441-5;

4. Злочини у сфері зброї, вибухових речовин, ядерних речовин, визначених вказаними статтями Кодексу оборони, а також ст. 317-4, 317-7, 317-8, за винятком зброї 6 категорії, Кодексу внутрішньої безпеки;

5. Приховування продукту одного зі злочинних діянь, передбачених п. 1, п. 4 даної статті;

6. Злочини у сфері відмивання грошей, передбачені главою IV книги III даного кодексу; 7. Проступки, передбачені статтею 465-1 Фінансового кодексу.

Отже, французький законодавець чітко визначає мету терористичного акту – порушення громадського порядку шляхом залякування чи терору. Крім того, наводиться конкретний перелік діянь, що визнаються терористичними актами, а також статей КК, Кодексу оборони, Кодексу внутрішньої безпеки, Фінансового кодексу, де зазначено діяння (певні злочини або проступки), що мають ознаки, вказані в ст. 421–1 КК. Крім того, у розглядуваному КК терористичний акт відмежовується від акту тероризму. У ст. 421-2 зазначено, що актом тероризму є акт, якщо він пов'язується з будь-якою індивідуальною чи колективною операцією, метою якої є порушення громадського спокою шляхом залякування або терору, розповсюдження в атмосфері, у ґрунті, надрах, або водах, включаючи територіальні морські води, будь-якої речовини, здатної поставити у небезпеку людину, чи тварину, чи навколишнє середовище.

У цілому досвід законотворчості зарубіжних країн є корисним для вдосконалення вітчизняного законодавства про кримінальну відповідальність за терористичний акт.

ВИСНОВОК

Отже, терористичний акт – це складне, багатовимірне, багаторівневе явище, яке може бути досліджене лише крізь призму його ознак як об’єктивних, так і суб’єктивних. Особливість вказаного протиправного діяння полягає саме у тому, що терористичний акт спрямований на спричинення стану незахищеності та безпорадності у населення шляхом застосування насильства у різноманітних проявах або погрози його застосування з метою тиску на органи влади, міжнародні організації, фізичних або юридичних осіб для досягнення потрібної терористам цілі.

Чинне законодавство містить деякі недоліки, які повинні бути виправлені: дублювання положень щодо втягування в тероризм, за конструкції ст.258-3 будь-яке об’єднання групи осіб підпадає під ознаки даного складу злочину. Тому, на нашу думку, ознаки терористичного акту мають бути чітко вказані, що б виключило схожість за формулюванням з іншими злочинами, окрім того, повинно бути визначено, що являє собою фінансування тероризму.

Наведене дозволяє сформулювати такі проміжні висновки:

1. У результаті вивчення й аналізу законодавчих актів можна підсумувати, що кримінальне законодавство багатьох країн передбачає кримінально-правові заходи боротьби з терористичними актами, проте в кожній країні запроваджуються свої національні підходи до боротьби з цим явищем.

2. Корисним для подальшого удосконалення українського кримінального законодавства може бути іспанський і французький досвід боротьби з терористичними актами щодо мети такого злочину та визначення загального поняття терористичної діяльності, злочинів терористичного характеру та їх розмежування, а також для побудови моделі кримінальної відповідальності за терористичні акти.

Отримані знання про зарубіжний досвід боротьби з терористичними актами є науковим підґрунтям для продовження наукових розвідок задля подальшого вдосконалення вітчизняного кримінального законодавства в цій частині.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ємельянов В. П. Терористичний акт: загальне поняття, відмежування від суміжних злочинів та шляхи вдосконалення складу злочину. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 1(4). С. 233-244. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/4_14.pdf. (дата звернення: 15.09.2020).
2. Канцір В. С. Тероризм як метод політичної боротьби. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2015. № 814. С. 430-435. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2015_824_71. (дата звернення: 15.09.2020).
3. Павленко С. О. Релігійний тероризм як загроза світовій безпеці: шляхи та способи подолання. *Науковий журнал «Молодий вчений»*. 2017. № 11(51). С. 966-971. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/11/234.pdf>. (дата звернення: 15.09.2020).
4. Павлов Д. М. Правові й організаційні проблеми протидії техногенному (технологічному) та ядерному тероризму і шляхи їх вирішення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2014. № 10-2(1). Т. 1. С. 68-71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2014_10-2%281%29_21. (дата звернення: 15.09.2020).
5. Машков О. А., Мамчур Ю. В., Жукаускас С. В. Методологія протидії екологічним загрозам, ризикам та екологічному тероризму: системний підхід. *Науковий часопис Академії національної безпеки*. 2018. № 3-4(19-20). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nivanb_2018_3-4_4. (дата звернення: 15.09.2020).
6. Конституція України від 28.06.1996р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. (дата звернення: 15.09.2020).

7. Чорний О. М. Дискусія щодо визначення родового об'єкту терористичного акту. 2015. № 18 Т. 2. С. 122-125. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_18%282%29_31. (дата звернення: 31.10.2020).

8. Попович О. С. Об'єктивна сторона злочину передбаченого, ч. 1 ст. 258 Кримінального кодексу України: проблеми визначення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. № 4. С. 144-147. URL: http://lsey.org.ua/4_2018/40.pdf. (дата звернення: 16.09.2020).

9. Семикін М. В. Суб'єкт терористичних злочинів. *Правничий часопис Донецького університету*. 2013. № 1. С. 195-202. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pchdu_2013_1_32. (дата звернення: 16.09.2020).

10. Попович О. С. Терористичний акт: поняття, склад злочину, кваліфікація [Текст]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08; *Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого*. 2019. № 1. С. 1-20. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Popovich/a_Popovich.pdf. (дата звернення: 16.09.2020).

11. Дячкін О. П., Черномазова М. О. Про деякі проблемні питання кримінально-правової характеристики злочинів терористичної спрямованості. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 362-367. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2013_2_50. (дата звернення: 16.09.2020).

12. Ємельянов В. П. Терористичний акт: загальне поняття, відмежування від суміжних злочинів та шляхи вдосконалення складу злочину. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 1(4). С. 233-244. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/4_14.pdf. (дата звернення: 15.09.2020).

13. Попович О. С. Терористичний акт у законодавстві України та зарубіжних країн. *Підприємство, господарство і право*. 2018. № 8. С. 181-185. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/8/35.pdf>. (дата звернення: 15.09.2020).
14. Кримінальний кодекс Республіки Польща / под. ред. В. Л. Менчинського; переклад на укр. мову В. С. Станіч. Київ: ОБК, 2017. С. 138. URL: <https://jurkniga.ua/wadata/public/shop/products/85/05/10585/attachments.pdf>. (дата звернення: 15.09.2020).
15. Кримінальний кодекс Королівства Іспанія / під ред. В. Л. Менчинського; переклад на укр. мову О. В. Лішевської. Київ: ОБК, 2017. С. 284. URL: <https://owk.com.ua/wa-data/public/site/data/zmist/21.pdf>. (дата звернення: 15.09.2020).
16. Кримінальний кодекс Французької Республіки / под ред. В. Л. Менчинського; переклад на укр. мову К. І. Мазуренко. Київ: ОБК, 2017. С. 348. URL: <https://owk.com.ua/wa-data/public/site/data/zmist/28.pdf>. (дата звернення: 15.09.2020).